

**Dopis Svatého otce Františka biskupům celého světa k prezentaci
motu proprio „Traditionis custodes“
o užívání římské liturgie předcházející reformě z roku 1970**

Řím 16. července 2021

Draží bratři v biskupské službě,

stejně jako můj předchůdce Benedikt XVI. v případě dokumentu *Summorum Pontificum*, i já mám v úmyslu doprovodit *motu proprio „Traditionis custodes“* dopisem, abych vysvětlil důvody, které mě vedly k tomuto rozhodnutí. Obracím se na vás s důvěrou a parrésii ve jménu oné společné „starosti o celou církev, která nesmírně přispívá k prospěchu všeobecné církve“, jak nám připomíná Druhý vatikánský koncil.¹

Důvody, jež vedly svatého Jana Pavla II. a Benedikta XVI. k tomu, aby pro slavení eucharistické oběti povolili možnost používat Římský misál, který promulgoval svatý Pius V. a v roce 1962 upravil svatý Jan XXIII., jsou všem zřejmé. Fakulta, udělená indultem Kongregace pro bohoslužbu v roce 1984² a potvrzená svatým Janem Pavlem II. v *motu proprio Ecclesia Dei* z roku 1988,³ byla motivována především snahou upřednostnit překonání schizmatu s hnutím vedeným biskupem Lefebvrem. Žádost adresovaná biskupům, aby velkoryse přijali „spravedlivé touhy“ věřících, kteří žádali o používání tohoto misálu, měla tedy ekleziální důvod spočívající v obnovení církevní jednoty.

Tuto fakultu si mnozí v církvi vykládali jako možnost volně používat Římský misál promulgovaný svatým Piem V., což vedlo k jeho paralelnímu používání s Římským misálem promulgovaným svatým Pavlem VI. Benedikt XVI. zasáhl do této situace s odstupem mnoha let a upravil tak vnitřní záležitosti církve, jelikož mnozí kněží a komunity „vděčně využili možnosti, kterou jim nabídlo *motu proprio*“ svatého Jana Pavla II. *Motu proprio Summorum Pontificum* z roku 2007 zdůraznilo, že tento vývoj nebyl v roce 1988 předvídatelný, a zamýšlelo zavést v této oblasti „jasnější právní předpisy“.⁴ Aby se usnadnil přístup těm, kteří – včetně mladých lidí – „objeví tuto liturgickou formu, cítí se jí přitahováni a najdou v ní pro sebe zvláště vhodnou formu setkání s tajemstvím Nejsvětější eucharistie“,⁵ prohlásil Benedikt XVI. „misál promulgovaný svatým Piem V. a nově vydaný bl. Janem XXIII. za

¹ Srov. Druhý vatikánský koncil, dogm. konst. o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 23, in AAS 57 (1965), s. 27.

² Srov. Kongregace pro bohoslužbu, dopis předsedům biskupských konferencí *Quattuor abhinc annos* (3. října 1984), in AAS 76 (1984), s. 1088–1089.

³ Jan Pavel II., apoštol. list *motu proprio datae „Ecclesia Dei“* (2. července 1988), in AAS 80 (1998), s. 1495–1498.

⁴ Benedikt XVI., *Epistula Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani* (7. července 2007), in AAS 99 (2007), s. 796.

⁵ Tamtéž.

mimořádné vyjádření téhož *lex orandi*“ a poskytl „širší možnost používání misálu z roku 1962“.⁶

Jeho volba byla podporována přesvědčením, že takové opatření nezpochybní jedno ze zásadních rozhodnutí Druhého vatikánského koncilu a nepodkope tak jeho autoritu. *Motu proprio* plně uznává, že „misál promulgovaný Pavlem VI. je řádným vyjádřením *lex orandi* katolické církve latinského ritu“.⁷ Uznání misálu promulgovaného svatým Piem V. „jako mimořádného vyjádření téhož *lex orandi*“ nemělo v žádném případě za cíl neuznat liturgickou reformu, ale bylo vedeno touhou vyhovět „naléhavým prosbám těchto věřících“ a umožnit jim „slavení oběti mše svaté podle typického vydání Římského misálu promulgovaného bl. Janem XXIII. v roce 1962, které nebylo nikdy zrušeno, jako mimořádnou formu liturgie církve“.⁸ Ve svém rozhodování se Benedikt XVI. utěšoval tím, že ti, kteří chtěli „mít k dispozici jim drahou formu posvátné liturgie“, „jasně přijali závaznost Druhého vatikánského koncilu a byli věrní papeži a biskupům“.⁹ Za neopodstatněné označil také obavy z rozkolu ve farních společenstvích, protože „obě formy užívání římského ritu se mohou vzájemně obohacovat“.¹⁰ Vyzval proto biskupy, aby překonali pochybnosti a obavy a přijali takové normy, „aby vše probíhalo v klidu“, s příslibem, že „bude možné hledat cesty k nápravě“, pokud by se „po vstupu *motu proprio* v platnost objevily vážné obtíže“ při uplatňování norem.¹¹

O třináct let později jsem pověřil Kongregaci pro nauku víry, aby vám zaslala dotazník o aplikaci *motu proprio Summorum Pontificum*. Odpovědi, které jsem obdržel, odhalily situaci, která mě trápí a znepokojuje, a potvrdily potřebu zasáhnout. Bohužel pastorační záměr mých předchůdců, kteří měli v úmyslu „vynaložit veškeré úsilí, aby všichni ti, kdo skutečně touží po jednotě, mohli v této jednotě setrvat nebo ji znovu objevit“,¹² byl často vážně opomíjen. Možnost, kterou nabídl svatý Jan Pavel II. a s ještě větší velkorysostí Benedikt XVI., aby se znovu vytvořila jednota církevního těla při respektování různých liturgických vnímavostí, byla využita ke zvětšování vzdáleností, vyostřování rozdílů, vytváření opozic, které zraňují církev, brzdí její život a vystavují ji riziku rozdělení.

Stejně tak mě trápí svévole při slavení liturgie z jedné i druhé strany. Stejně jako Benedikt XVI. i já odsuzuji skutečnost, že „na mnoha místech není slavení věrně předpisům nového misálu, ale je dokonce chápáno jako povolení, či dokonce povinnost kreativity, což často vede k deformacím, které jsou na hranici únosnosti“.¹³ Neméně mě však zarmocňuje instrumentální používání *Missale Romanum* z roku 1962, které se stále více vyznačuje rostoucím odmítáním nejen liturgické reformy, ale i Druhého vatikánského koncilu s nepodloženým a neudržitelným tvrzením, že se zpronevěřil Tradici a „pravé církvi“. Je-li pravda, že cestu církve je třeba chápat v dynamice Tradice, „která má svůj původ u apoštolů

⁶ Tamtéž, s. 797.

⁷ Benedikt XVI., apoštol. list *motu proprio datae „Summorum Pontificum“* (7. července 2007), in AAS 99 (2007), s. 779.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž, s. 796.

¹⁰ Tamtéž, s. 797.

¹¹ Tamtéž, s. 798.

¹² Tamtéž, s. 797–798.

¹³ Benedikt XVI., *Epistula Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani*, in AAS 99 (2007), s. 796.

a postupuje v církvi za pomoci Ducha Svatého“ (DV 8), představuje Druhý vatikánský koncil nejnovější etapu této dynamiky, v níž katolický episkopát zaujal postoj naslouchání, aby rozpoznal cestu, kterou Duch Svatý církvi naznačuje. Pochybovat o koncilu znamená pochybovat o samotných úmyslech Otců, kteří na ekumenickém koncilu slavnostně vykonávali svou kolegiální moc *cum Petro et sub Petro*,¹⁴ a vposledku pochybovat i o samotném Duchu Svatém, který církev vede.

Právě Druhý vatikánský koncil vrhá světlo na smysl rozhodnutí revidovat ústupek povolený mými předchůdci. Mezi hlasy, které biskupové nejnaléhavěji uvádějí, patří příslib plné, vědomé a aktivní účasti celého Božího lidu na liturgii¹⁵ v souladu s tím, co prohlásil již Pius XII. ve své encyklice *Mediator Dei* o obnově liturgie.¹⁶ Konstituce *Sacrosanctum Concilium* tento požadavek potvrdila, když se zabývala „obnovou a rozvojem liturgie“¹⁷ a uvedla zásady, kterými se reforma měla řídit.¹⁸ Zejména stanovila, že tyto zásady se týkají římského ritu, zatímco u ostatních legitimně uznaných obřadů vyzvala, aby byly „v celém rozsahu obezřetně upraveny v duchu zdravé tradice a aby získaly novou životnost vzhledem k dnešním poměrům a potřebám“.¹⁹ Na základě těchto zásad byla provedena liturgická reforma, která má svůj vrchol v Římském misálu, vydaném v *editio typica* svatým Pavlem VI.²⁰ a revidovaném svatým Janem Pavlem II.²¹ Je tedy třeba trvat na tom, že římský ritus, který byl v průběhu staletí několikrát přizpůsoben potřebám doby, byl nejen zachován, ale také obnoven „ve věrné poslušnosti Tradici“.²² Pro ty, kdo chtějí zbožně slavit podle dřívější liturgické formy, nebude obtížné najít v Římském misálu, reformovaném podle myšlenek Druhého vatikánského koncilu, všechny prvky římského ritu, zejména římský kánon, který je jedním z jeho nejcharakterističtějších prvků.

Chci připojit ještě poslední důvod své volby: ze slov a postojů mnoha lidí je stále více patrné, že existuje úzký vztah mezi rozhodnutím slavit podle liturgických knih předcházejících Druhému vatikánskému koncilu a odmítáním církve a jejích institucí ve jménu toho, co považují za „pravou církev“. Je to chování, které je v rozporu se společenstvím a živí onu snahu o rozdělení – „já držím s Pavlem, já zase s Apollem, a já s Petrem, já s Kristem“ – proti kterému apoštol Pavel tvrdě vystoupil.²³ Právě proto, abych bránil jednotu Kristova těla, jsem nucen zrušit fakultu udělenou mými předchůdci. Její překroucené využívání je v rozporu s důvody, které vedly k udělení svobody slavit mši svatou podle *Missale Romanum* z roku 1962. Protože „liturgické úkony nejsou soukromé úkony, nýbrž slavnostní projevy církve,

¹⁴ Srov. Druhý vatikánský koncil, dogm. konst. o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964) č. 23, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

¹⁵ Srov. ACTA ET DOCUMENTA CONCILIO OECUMENICO VATICANO II APPARANDO, Series I, Volumen II, 1960.

¹⁶ Pius XII., enc. *Mediator Dei et hominum* (20. listopadu 1947), in AAS 39 (1949), s. 521–595.

¹⁷ Srov. Druhý vatikánský koncil, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (3. prosince 1963), č. 1, 14, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

¹⁸ Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 3.

¹⁹ Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 4.

²⁰ *MISSALE ROMANUM ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, editio typica, 1970.*

²¹ *MISSALE ROMANUM ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum, editio typica altera, 1975; editio typica tertia, 2002; (reimpressio emendata, 2008).*

²² Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 3.

²³ 1 Kor 1,12–13.

kteřá vřak je ‚svátost jednoty‘,²⁴ musí se uskutečňovat ve společenství s církví. Druhý vatikánský koncil sice zdůraznil vnější pouta začlenění do církve – vyznání víry, svátosti, společenství –, ale zároveň se svatým Augustinem potvrdil, že podmínkou spásy je setrvání v církvi nejen „tělem“, ale také „srdcem“.²⁵

Drazí bratři v biskupské službě, konstituce *Sacrosanctum Concilium* vysvětluje, že církev je „svátostí jednoty“, protože je „svatým lidem shromážděným a ustanoveným pod autoritou biskupů“.²⁶ Konstituce *Lumen gentium* sice připomíná, že římský biskup „je trvalý a viditelný zdroj a základ jednoty biskupů i celého množství věřících“, ale zároveň říká, že vy jste „viditelný zdroj a základ jednoty ve svých místních církvích, v nichž existuje a z nichž se skládá jedna a jediná katolická církev“.²⁷

V reakci na vaše žádosti přijímám pevné rozhodnutí zrušit všechny normy, pokyny, ústupky a zvyklosti, které předcházely tomuto *motu proprio*, a považovat liturgické knihy vyhlášené svatými papeži Pavlem VI. a Janem Pavlem II. v souladu s nařizeními Druhého vatikánského koncilu za jediný výraz *lex orandi* římského ritu. V tomto rozhodnutí mě utěšuje skutečnost, že svatý Pius V. po Tridentuském koncilu také zrušil všechny obřady, které se nemohly pochlubit prokázanou starobylostí, a zavedl pro celou latinskou církev jediný *Missale Romanum*. Po čtyři staletí byl tedy *Missale Romanum*, promulgovaný svatým Piem V., hlavním vyjádřením *lex orandi* římského ritu a plnil v církvi sjednocující funkci. Biskupové shromáždění na ekumenickém koncilu žádali o jeho reformu ne proto, aby popřeli důstojnost a velikost tohoto obřadu, ale proto, „aby věřící nebyli přítomni tomuto tajemství víry jako stranou stojící a němí diváci, ale aby mu pomocí obřadů a modliteb dobře rozuměli. Mají mít uvědomělou, zbožnou a aktivní účast na posvátném úkonu.“²⁸ Svatý Pavel VI. připomněl, že práce na úpravě Římského misálu zahájil již Pius XII., a prohlásil, že cílem revize Římského misálu, prováděné ve světle nejstarších liturgických pramenů, je umožnit církvi, aby v různých jazycích vznášela „jednu a tutěž modlitbu“, která by vyjadřovala její jednotu.²⁹ Mým úmyslem je, aby tato jednota byla obnovena v celé církvi římského ritu.

Druhý vatikánský koncil při popisu katolicity Božího lidu připomíná, že „v církevním společenství existují místní (partikulární) církve, které si uchovávají vlastní tradice; přitom zůstává nedotčeno prvenství Petrova stolce, který předsedá celému shromáždění lásky, chrání oprávněnou rozmanitost a zároveň bdí nad tím, aby jednotlivé zvláštnosti nejenom neškodily jednotě, ale spíše jí sloužily“.³⁰ Zatímco při výkonu své služby přijímám v zájmu jednoty rozhodnutí pozastavit fakultu udělenou mými předchůdci, žádám vás, abyste sdíleli spolu se mnou toto břemeno jako formu spoluúčasti na péči o celou církev. V *motu proprio* jsem potvrdil, že odpovědností biskupa jako moderátora, podporovatele a strážce liturgického života v církvi, jíž je vlastní princip jednoty, je regulovat liturgická slavení. Je tedy na vás, místních ordinářích, abyste ve svých církvích povolili používání Římského misálu z roku 1962, a to podle norem tohoto *motu proprio*. Především na vás je, abyste se zasadili

²⁴ Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 26.

²⁵ Srov. *Lumen gentium*, č. 14.

²⁶ *Sacrosanctum Concilium*, č. 6.

²⁷ *Lumen gentium*, č. 23.

²⁸ *Sacrosanctum Concilium*, č. 48.

²⁹ Pavel VI., apoštolská konstituce *Missale Romanum* (3. dubna 1969), in *AAS* 61 (1969), s. 222.

³⁰ *Lumen gentium*, č. 13.

o návrat k jednotné formě slavení a případ od případu ověřovali, jaké skupiny slaví podle tohoto *Missale Romanum*.

Pokyny, jak postupovat v diecézích, jsou dány především dvěma zásadami: na jedné straně zajistit dobro těch, kteří jsou zakořeněni v předchozí formě slavení a potřebují čas na návrat k římskému ritu promulgovanému svatými Pavlem VI. a Janem Pavlem II.; na druhé straně zastavit zakládání nových osobních farností, které je spojeno spíše s touhou a vůlí jednotlivých kněží než se skutečnou potřebou „svatého věřícího Božího lidu“. Zároveň vás žádám, abyste dbali na to, aby se každá liturgie slavila důstojně a věrně podle liturgických knih vydaných po Druhém vatikánském koncilu, bez výstředností, které snadno upadnou do svévole. K této věrnosti předpisům misálu a liturgickým knihám, v nichž se odráží liturgická reforma požadovaná Druhým vatikánským koncilem, ať jsou vychováváni i seminaristé a noví kněží.

Od zmrtvýchvstalého Pána pro vás vyprošuji Ducha, aby vás učinil silnými a vytrvalými ve službě lidu, který vám Pán svěřil, a skrze vaši péči a bdělost vyjadřoval společenství také v jednotě jediného obřadu, v němž se uchovává velké bohatství římské liturgické tradice. Já se za vás modlím. Vy se modlete za mě.

FRANTIŠEK